

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2025.05.23 № хэрг/1480
танай _____-ны № _____-т

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЕРӨНХИЙ
НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА
Б.БААСАНДОРЖ ТАНАА

Мэдээлэл хүргүүлэх тухай

Монгол Улсын Ерөнхий сайдаас Монгол Улсын Их Хурлын 2025 оны 05 дугаар сарын 30-ны өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанд "Боловсролын санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, хүүхэд бүрд суралцах тэгш боломжийг бүрдүүлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлж байгаа үйл ажиллагаа" сэдвээр хийх мэдээллийг хүргүүлж байна.

Хавсралт ² хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

Н.УЧРАЛ

000255008537

**“БОЛОВСРОЛЫН САНХҮҮЖИЛТ, ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫГ НЭМЭГДҮҮЛЖ,
ХҮҮХЭД БҮРТ СУРАЛЦАХ ТЭГШ БОЛОМЖИЙГ БҮРДҮҮЛЭХ АРГА
ХЭМЖЭЭ”-НИЙ ТАЛААР УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЧУУЛГАНЫ
НЭГДСЭН ХУРАЛДААНД МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ
САЙДЫН ХИЙХ МЭДЭЭЛЭЛ**

Аливаа улсын хөгжлийн суурь нь боловсрол байдаг бөгөөд эдийн засгийн өсөлт, инновацийг удирдаж, хөдөлмөр эрхлэлт, бүтээмжийг нэмэгдүүлэн хувь хүний болон улсын хөгжил, дэвшлийг түүчээлж байдаг бол бид боловсролын үр дүнг салбарын хүрээнд л хэмжиж, дүгнэж ирсэн байна.

Дэлхийн банкны 2024 онд хийсэн тооцооллоор, иргэдийн 2021 оны худалдан авах чадварыг тухайн жилийн хөдөлмөрийн бүтээмжтэй харьцуулахад 14.0 мянган ам.доллар байсан бөгөөд, хэрэв тухайн жилийн хөдөлмөрийн бүтээмж Сингапур улсын бүтээмжийн түвшинтэй ижил түвшинд байсан бол худалдан авах чадвар 18.4 мянган ам.доллар байх боломж байгаа нь боловсролын салбарт хөрөнгө оруулалт хангалтгүйгээс үүдэн бид 5.7 тэрбум ам.долларын боломжийг алдсан гэсэн дүгнэлт гарчээ. Манай улсын хөдөлмөр эрхлэх насны хүн амыг цаашид нэмэгдэнэ гэж үзвэл, хүмүүн капиталын түвшин доогуур байгаагаас үүдэн гарах эдийн засгийн алдагдал улам бүр нэмэгдэхээр байна. Иймээс боловсролоор дамжуулан хүний хөгжилд хийж байгаа хөрөнгө оруулалт нь эдийн засгийн ирээдүйн өсөлтөд хийж буй хөрөнгө оруулалт юм.

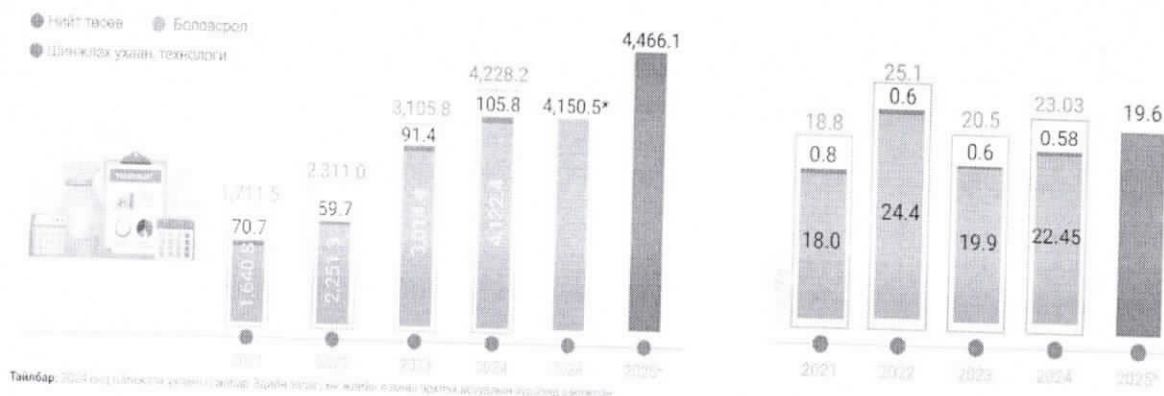
“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүний хөгжил зорилтыг хэрэгжүүлэх эхний үе буюу 2030 он гэхэд тэгш хүртээмжтэй, чанартай, насан туршийн суралцахуйд суурилсан боловсролын тогтолцоог хөгжүүлэхээр ажиллаж байна.

Энэ зорилтын хэрэгжилтийг хангах хүрээнд боловсролын салбарт бодлогын шинэчлэл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх суурь нөхцлийг 2023 оны 07 дугаар сард батлагдсан багц хуулийн шинэчлэлээр бий болгож чадсан. Шинэчилсэн хуулиар боловсролын хүртээмж, чанарыг сайжруулах ерөнхий зорилгын дор засаглал, санхүүжилт, хөтөлбөр, багш, үнэлгээ, цахим шилжилт гэсэн зургаан шинэчлэлийн чиглэлээр эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгосон.

Боловсролын засаглалын шинэчлэлээр тус салбар мэргэшсэн удирдлагатай байх нөхцөл хангагдаж, сургалтын байгууллагын зөвлөл, улирдах зөвлөлд олон талын төлөөллийг оролцуулж, шийдвэр гаргах зохицуулалттай боллоо. Дээд боловсролын сургалтын байгууллагын удирдах зөвлөлд байгууллагын гүйцэтгэх удирдлагын томилгоо хийх, санхүүжилт, хөрөнгө оруулалт, сургалтын бодлогын шийдвэр бие даан гаргах боломжийг бүрдүүллээ.

Мөн багшийн сургалтаа бие даан зохион байгуулах, төсвийн тодорхой хэсгийг хамт олонтойгоо зөвшилцөн шийдвэр гаргах, зарцуулах, сургууль хөгжүүлэх сангаа удирдах зэрэг эрх мэдлийг цэцэрлэг, сургуулийн удирдлагад шилжүүллээ.

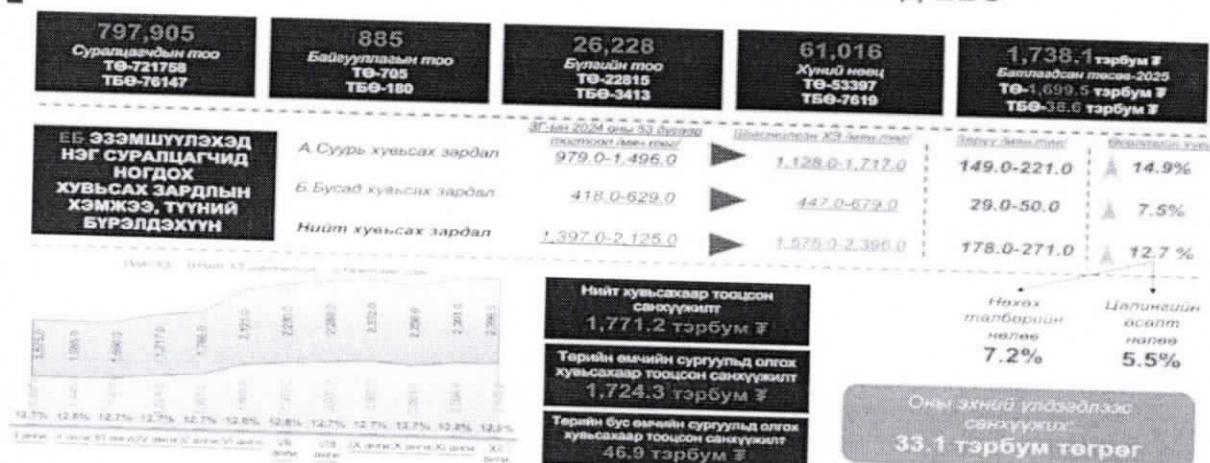
Засаглалын энэ шинэчлэл нь бодлого тогтвортой хэрэгжих, байгууллага эрэлт, хэрэгцээндээ нийцсэн уян хатан үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх боломжийг олгож байна. Сүүлийн жилүүдэд боловсролын салбарт санхүүжилт тогтвортой нэмэгдэж байгаа бөгөөд гүйцэтгэлд суурилсан санхүүжилтийг нэвтрүүлж төсвийн хэмжээг 2021 онтой харьцуулахад 2.5 дахин нэмэгдүүллээ. Боловсролын төсвийн улсын төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогод эзлэх хувь өссөн ба 2021 онд 18 хувь байсан бол 2025 онд 19.6 хувь болсон.

Цэцэрлэг, сургуулийн хувьсах зардлын хэмжээг 2021 онтой харьцуулахад цэцэрлэгт дунджаар 36.4 хувиар, ерөнхий боловсролд 51.6 хувиар нэмэгдүүллээ.

Өмнө нь нэг сурагчид ногдох хувьсах зардлыг цэцэрлэг, бага, дунд, ахлах анги гэсэн 4 түвшинд 910.0 мянгаас 1.0 сая төгрөгөөр тооцож олгодог байсан бол 2022 оноос хувьсах зардлыг үе шаттай нэмэгдүүлж, багшийн цалин хөлс, түүнд ногдох эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл, сургалтын үйл ажиллагааны зардал, цэцэрлэг, сургуулийн үйл ажиллагааны урсгал зардал, багшийн хөгжлийн зардал, багшийн эрүүл мэндийн үйлчилгээний зардал, цахим хэрэглээний зардал, анги танхимын ариутгал, цэвэрлэгээний зардал, тоног төхөөрөмжийн нөхөн хангалтын зардлуудыг санхүүжүүлдэг болсон. Анги бүрийн хувьсах зардлыг 1.4-2.4 сая төгрөг болгож нэмэгдүүлсэн байна. Санхүүжилт нэмэгдэхийн хэрээр боловсролын хүртээмж болон чанарт багагүй үр дүн гарч байна.

ХУВЬСАХ ЗАРДЛЫН ГОЛ ӨӨРЧЛӨЛТҮҮД-ЕБС

1. БОЛОВСРОЛЫН ХҮРТЭЭМЖИЙН ТАЛААР:

1.1. Өнөөгийн нөхцөл байдал: Боловсрол иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтэд шууд нөлөөтэй бөгөөд чанартай боловсрол эзэмшиж, олон жил сургалтад хамрагдсан хүн илүү сайн ур чадвартай байж, хөдөлмөр эрхлэх боломж илүү байдаг. Иймээс иргэдийн боловсролд хамрагдсан жилийг нэмэгдүүлэх нь хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх суурь нөхцөл болох юм.

2024-2025 оны хичээлийн жилийн байдлаар 3-5 насны нийт хүүхдийн 94.1 хувь сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа ба 2021 онтой харьцуулахад өссөн байна. Энэ өсөлтөд 2023-2024 онд хэрэгжүүлсэн “Сугалаагүй цэцэрлэг” арга хэмжээ хамгийн үр дүнтэй байсан.

Энэ хичээлийн жилд бага боловсролын (1-5 дугаар анги) хамран сургалтын цэвэр жин 97.7 хувь, дунд ангийн (6-9 дүгээр анги) хамран сургалтын цэвэр жин 96.0 хувь, ахлах ангийнх 97.0 хувьтай байна.

Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролоос гадуур үлдсэн хүүхдүүдийн дийлэнх нь хөгжлийн бэрхшээлтэй, малчин өрхийн, эрх нь хязгаарлагдсан гэх мэт алгаатай бүлгийн хүүхдүүд байна.

2024/2025	97.7	96.0	97.0
2023/2024	96.5	94.0	95.4
2022/2023	96.5	94.0	95.5
2021/2022	95.7	93.8	95.0

● Бага анги /1-5 анги/
 ● Дунд анги /6-9 анги/
 ● Суурь /1-9 анги/

Эдгээр хүүхдийг боловсролын үйлчилгээнд хамруулах ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлсний үр дүнд хөгжлийн бэрхшээлтэй 2,150 хүүхэд цэцэрлэгт, 6,273 хүүхэд ерөнхий боловсролд хамрагдаж байна. Үүний цаана хөгжлийн бэрхшээлийн улмаас сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдаж чадахгүй байгаа 814, ерөнхий боловсролд хамрагдаж чадахгүй байгаа 1,263 хүүхэд байсаар байна.

Эдгээр хүүхдүүдийг боловсролд хамруулах чиглэлээр Засгийн газраас анхаарал хандуулж ажиллаж байгаа бөгөөд эхний ээлжинд танхимын сургалтад тогтмол хамрагдах боломжгүй хүүхдэд чиглэсэн боловсрол, эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын цогц үйлчилгээ бүхий Дэмжих төвийг 2025 оны хичээлийн жилээс ажиллуулж эхэлнэ. Дэмжих төвөөр дамжуулан хэрэгжүүлэх энэ үйлчилгээ эхэлснээр 2,077 хүүхэд боловсролын үйлчилгээнд хамрагдана.

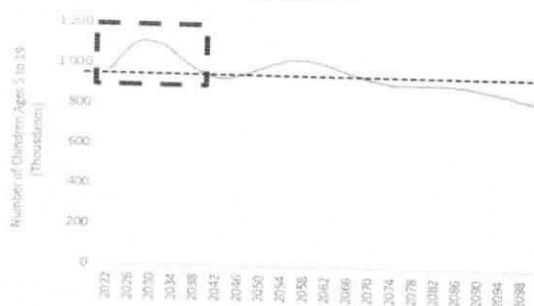
2024 оны хичээлийн жилээс эхлэн эрх нь хязгаарлагдсан 37 хүүхдийн 34-ийг ерөнхий боловсролд хамруулж байна. Мөн 2025 оны 05 дугаар сараас эхлэн боловсролд хамрагдаагүй байсан 302 лам хүүхдийг ерөнхий боловсролд хамруулж, шаардлагатай хэрэглэгдэхүүн, сурах бичгээр хангаж байгаагийн 287 нь Энэтхэг улсад шавилан суралцаж буй хүүхдүүд байна.

Хамран сургалтын тоо тогтмол өсөж байгаа ч 2050 он хүртэлх хүүхдийн тооны өсөлт болон сургуулийн хүртээмжтэй холбоотой асуудал тулгамдаж байна. Өөрөөр хэлбэл 2050 он хүртэлх цэцэрлэг, сургуулийн насны хүүхдийн тооны өсөлтийн урьдчилсан таамаглалаас харахад хүүхдийн тооны хамгийн оргил үе 2028-2030 онд тохиохоор байна.

Сургууль, цэцэрлэгийн барилгыг барих хугацаа дунджаар 3-5 орчим жил байдаг гэж үзвэл энэ оргил үеийг давах бэлтгэлийг одооноос хийхээс өөр аргагүй нөхцөл байдалтай байна.

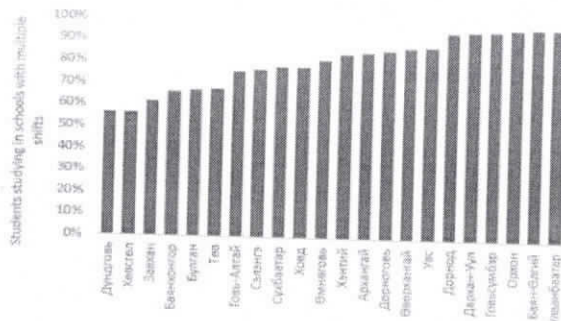
Богино, дунд хугацаанд Монгол Улсын сурагчийн тоо өсөх төлөвтэй:

- Богино, дунд хугацаанд дахь хүн амын өсөлт,
- СӨБ, ЕБС-д заавал хамруулах ёстой

Төрийн өмчийн сургуулийн 2/3 нь 2 ээлжээр хичээллэдэг:

- Төрийн өмчийн сургуулийн сурагчийн 88 хувь нь 2 ээлжтэй сургуульд суралцдаг

Төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургуулийн гуравны хоёр нь хоёр ээлжээр хичээллэж байгаа бөгөөд нийт ерөнхий боловсролын сургуульд сурч байгаа хүүхдүүдийн 88.0 орчим хувь хоёр ээлжээр хичээллэж байна гэсэн үг юм.

Энэ нь хүүхэд сургуулийн орчинд хичээлээс гадуур авьяас, сонирхлоо хөгжүүлэх үйл ажиллагаа, дугуйлан, клубт хамрагдах боломжгүй болгож байна. Олон улсын ПИСА үнэлгээний 2022 онд хийгдсэн үр дүнгийн шинжилгээгээр сургуулийн ээлжийн коэффициент нэгээр буурахад суралцагчийн математикийн оноо наймаар нэмэгдэж байсан.

Сургууль нэг ээлжтэй болгох нь хүүхдийн цогц хөгжлийг хангах, сургалтын чанар сайжрах, сургуулийн ачаалал бууруулахад, түүнчлэн "Хамгийн сайн сургууль гэрт ойр сургууль" болгох гол хүчин зүйл тул цаашид бүх сургуулийг нэг ээлжтэй болгох нь Засгийн газрын үйл ажиллагааны зорилт болж байна. 2024-2025 оны хичээлийн жилд Орхон аймгийн 7 дугаар сургууль нэг ээлжийн сургалтын зохион байгуулалт, төлөвлөлтөөр үйл ажиллагаа явуулж байна. Энэ туршлага дээр үндэслэн үндэсний хэмжээнд нэг ээлжтэй сургуулийн төлөвлөлт, зохион байгуулалтыг шинэчлэн, 2025 оны хичээлийн жилээс эхлэн хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна.

1.2.Авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ: Дээрх зорилтыг хэрэгжүүлэх чиглэлээр боловсролын хөрөнгө оруулалтыг 2021 оноос хойш 40 хувиар нэмэгдүүлж, 2020 оноос хойш 277 цэцэрлэг, 200 сургуулийг ашиглалтад оруулаад байна.

2025 онд нийт 60 цэцэрлэг, 85 сургууль, 16 дотуурыг байрын хөрөнгө оруулалтыг төсөвт тусгаж, ондоо багтаж 390 хүүхдийн ортой хоёр цэцэрлэг, 4,840 суудалтай 14 сургууль ашиглалтад оруулахаар ажиллаж байна.

Хэдийгээр жил бүр цэцэрлэг, сургуулийн суудлын тоог нэмэгдүүлж байгаа ч хүүхдийн тооны өсөлттэй нийцэж чадахгүй байгаа тул 2025 оны хичээлийн жилээс зарим богино хугацаанд үр дүн гарах боломжтой арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр бэлтгэл хангаж байна. Ерөнхий боловсролын сургуулийн бага ангийн бүлэг дүүргэлтийг бууруулах, малчин өрхийн бага насны хүүхэд гэртээ ойрхон суралцах боломжийг олгох зорилгоор багийн бага сургууль, хотхоны бага сургуулийг байгуулна.

2025 оны 09 дүгээр сараас Улаанбаатар хотын бүлэг дүүргэлт өндөртэй Баянгол, Хан-Уул, Баянзүрх дүүргийн зарим байршлын томоохон хороолол, хотхонуудад бага сургууль байгуулж ажиллана.

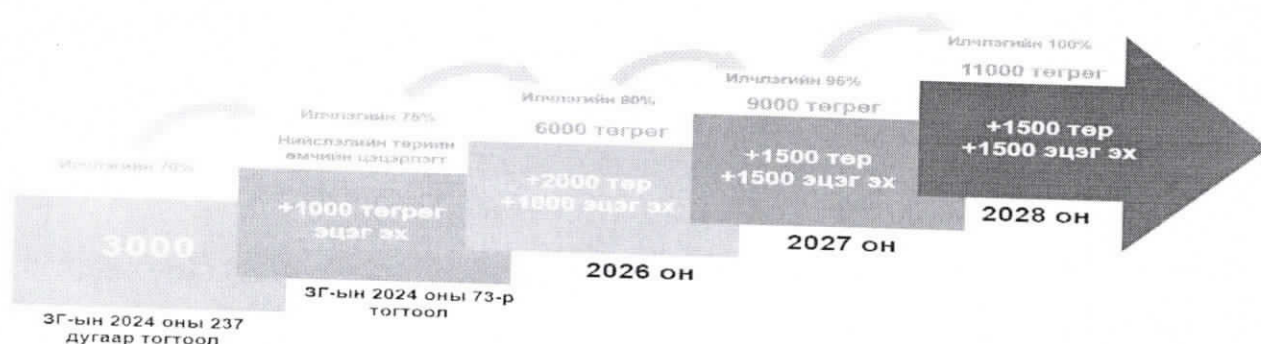
Засгийн газраас 2026 оныг “Боловсролын дэмжих жил” болгон зарласантай холбогдуулан 3-18 насны хүүхдийн боловсролд хамрагдалтыг 100 хувьд хүргэх, нэг бүлгийн хүүхдийн тоог стандартын түвшинд хүргэх зорилтыг дэвшүүлж, 2028 он хүртэл 95 цэцэрлэг, 108 сургуулийг шинээр барьж, бүх тавилга, хэрэглэгдэхүүнийг хангахад 2.8 их наяд төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийхээр төлөвлөөд байна.

Монгол Улсын 2026 оны жилийн хөгжлийн төлөвлөгөөний төсөлд 45 цэцэрлэг, 45 сургуулийн барилгыг шинээр эхлүүлэхээр тусгасан бөгөөд 2026 оны төсөвт шаардагдах хөрөнгө оруулалтын санхүүжилтийг батлуулах хэрэгтэй байна.

Дээрх хөрөнгө оруулалтыг 2028 он хүртэл үе шаттай хийснээр 15,720 орны хүчин чадалтай 95 цэцэрлэг, 66,910 суудлын хүчин чадал бүхий 108 сургуультай болно. Ийм нөхцөл бүрдсэнээр дунд хугацаандаа хүүхдийн хөгжил, хамгааллийн үзүүлэлтүүд ахиж, багшийн ачаалал буурах бөгөөд үүний үр дүнд сургалтын чанарт эерэг үр дүн гарна.

Дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтаас гадна хүүхдийн сургууль, цэцэрлэгт хамрагдалтыг нэмэгдүүлэхэд үдийн хоолны үйлчилгээ чухал нөлөө үзүүлдэг. 2024-2025 оны хичээлийн жилд 677.0 мянган хүүхдэд хоолны үйлчилгээ үзүүлж байна.

Сургууль, цэцэрлэгийн хоолны үйлчилгээг жил бүр сайжруулах арга хэмжээ авч байгаа ч одоо өгч буй хоол хүүхдийн бие бялдрын хөгжилд шаардагдах илчлэг, шим тэжээлийн түвшинд хараахан хүрээгүй байна. Тухайлбал, 2024 онд цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд шаардагдах илчлэг, шим тэжээлийн 76 хувийг хангасан хоолоор үйлчиллээ. Цаашид шаардлагатай илчлэг, шим тэжээл бүхий хоолоор үйлчлэхэд 2026 онд 122.6 тэрбум төгрөг, 2027-2028 онд 529.5 тэрбум төгрөг шаардлагатай байна.

Нийгмийн үзүүлэлтийн 2023 онд хийгдсэн түүвэр судалгаагаар үндэсний хэмжээнд бага насны нийт хүүхдийн 50 гаруй хувь нь зохистой хооллож чадахгүй байна гэсэн үр дүн гарсан. Үүнийг сайжруулахад цэцэрлэг, сургуулийн хоолны үйлчилгээ чухал үүрэгтэй бөгөөд үр дүнг сайжруулах, эрүүл зохистой хоолоор хангах нь тэргүүлэх зорилт болж байна.

Нийслэлийн хэмжээнд цэцэрлэг, зарим сургуульд орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар хүнс нийлүүлэлтийг зохион байгуулж, хүүхдийн хоолны батлагдсан норматив зардлаас өөрийн үйл ажиллагааны орлогыг бүрдүүлэн орон нутгийн төсөвт ногдол ашиг төвлөрүүлж байгаа нь хүүхдийн хоолны чанар, хүртээмжийг бууруулахад шууд нөлөөлж байна.

Түүнчлэн хэрэв бид бүх сургуулийг нэг ээлжтэй болгох, хичээл зохион байгуулалт, төлөвлөлтөд олон улсын жишгээр өөрчлөлт оруулбал цаашдаа дунд, ахлах ангийн суралцагчдад ч мөн хоолоор үйлчлэх шаардлагатай бөгөөд үүнийг эрх зүйн талаас оновчтой зохицуулах хэрэгцээ байна.

Иймээс Монгол Улсын Засгийн газар **“Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль”**-ийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хурлын намрын чуулганд өргөн барихаар ажиллаж байна.

Боловсролд хамрагдалтыг нэмэгдүүлэх нь урт хугацаандаа иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлт, орлогод сайн үр нөлөөтэй байдаг. Үндэсний статистикийн хорооноос хийсэн судалгаагаар боловсролд хамрагдсан нэг жил бүрт хөдөлмөр эрхлэх боломж **6.5 хувиар нэмэгддэг** гэдгийг тооцвол боловсролд хамрагдалтыг тогтвортой нэмэгдүүлэх нь ирээдүйд хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ гэж харж байна.

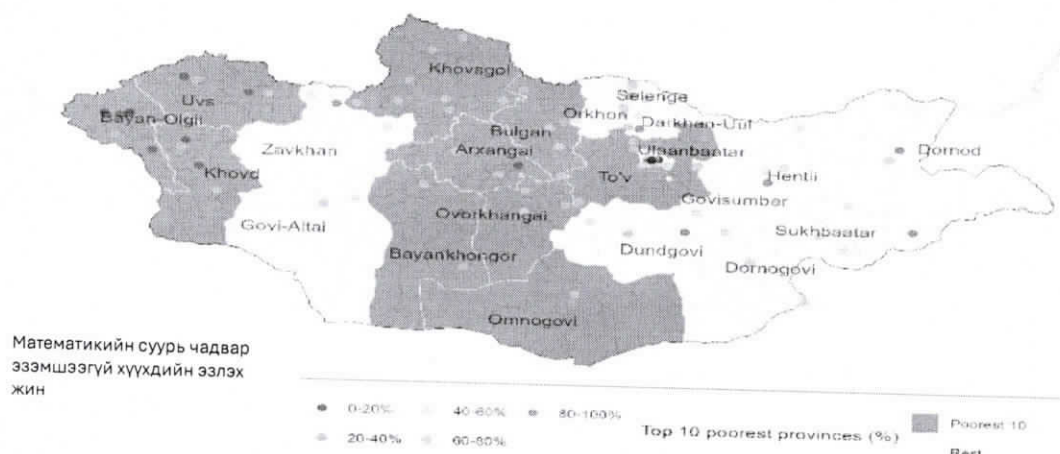
Үүнээс гадна Монгол банкны тооцооллоор боловсролд хамрагдсан жил нэгээр нэмэгдэхэд **хөдөлмөрийн орлого 3.8 хувиар өсдөг** байна. Хөдөлмөр эрхлэлт нэмэгдэхийн хэрээр бидний урт хугацааны бодлого “Алсын хараа 2050”-д зорьж буй иргэдийн орлогыг нэмэгдүүлэх, ядуурлыг бууруулах зорилт илүү сайн хэрэгжилттэй байна.

2. БОЛОВСРОЛЫН ЧАНАРЫН ТАЛААР:

Хэдийгээр иргэдийн боловсролд хамрагдалтыг тогтвортой нэмэгдүүлж байгаа ч боловсролын чанар, үр дүн, өгөөж тэгш бус хэвээр байна. Тухайлбал олон улсын үнэлгээгээр (ПИСА 2022) алслагдсан бүс нутгийн, ялангуяа баруун бүсийн хүүхдүүдийн математикийн суурь чадвар эзэмшилт хамгийн доогуур байна. Тэд Улаанбаатар хотын үе тэнгийн хүүхдээс долоо хүртэл жилийн хоцрогдолтой байна. Ялангуяа үндэсний цөөнх суралцагчдын сурлагын хоцрогдол хамгийн их байна. Энэ нь жил бүр зохион байгуулагддаг элсэлтийн шалгалтад ч мөн ажиглагддаг үр дүн юм.

Энэ хоцрогдол сургууль, цэцэрлэгийн дэд бүтэц, ачаалал, бүлэг дүүргэлт, багшийн дутагдал, хэрэглэгдэхүүн, лабораторийн тоног төхөөрөмж, цахим хэрэглэгдэхүүний хангалт, мөн үндэсний цөөнх хүүхдийн хос хэлний ур чадвартай шууд хамааралтай байна. Энэ хоцрогдлыг нөхөхийн тулд боловсролын салбарт 274 тэрбум төгрөгний нэмэлт санхүүжилт, хөрөнгө оруулалт шаардагдах тооцооллыг Боловсролын яам, Дэлхийн банкттай хамтран хийгээд байна.

Үндэсний цөөнх хүүхдийн сурлагын хоцрогдлыг арилгах чиглэлээр хос хэлний боловсрол, сургалтын талаар баримтлах чиглэлийг 2025 оны хичээлийн жилээс эхлэн хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байгаа ба энэ чиглэлийг хэрэгжүүлснээр казах, тува иргэдийн нийгмийн тэгш оролцоог нэмэгдүүлэх, тэдэнд хэл, соёлоо хадгалан өвлүүлэхэд чухал ач холбогдолтой болно.

Year	Proposed (%)	Baseline (%)	Current (%)
2024	65.0	65.0	65.0
2025	75.0	70.0	68.0
2026	80.0	75.0	71.0
2027	85.0	80.0	76.0
2028	85.0	84.1	79.0

Энэ хичээлийн жилийн мэдээгээр төрийн өмчийн цэцэрлэгийн мэргэжлийн багшийн хангалт 93.7 хувь, ерөнхий боловсролын сургуулийн мэргэжлийн багшийн хангалт 97.1 хувьтай байна. Мэргэжлийн багшийн хангалтын хувь өндөр харагдаж байгаа ч нэг ч багшийн дутагдалгүй байгаа цэцэрлэг, сургуулийн эзлэх жин бага байна.

БАГШААР ТӨГСӨГЧДИЙН МЭРГЭЖЛЭЭРЭЭ АЖИЛД ОРСОН БАЙДАЛ

Мэргэжлээрх одоо ажиллаж буй байдал, төгсөлтийн жилээр

AA

Bar chart showing the number of graduates (All Graduates and Active Citizen) from 2009 to 2025. The Y-axis is in thousands (x10,000).

Year	All Graduates (x10,000)	Active Citizen (x10,000)
2009	1,834	1,834
2010	2,316	2,316
2011	2,301	2,301
2012	1,559	1,559
2013	2,547	2,547
2014	2,695	2,695
2015	2,665	2,665
2016	2,572	2,572
2017	2,491	2,491
2018	1,988	1,988
2019	2,402	2,402
2020	4,066	4,066
2021	4,066	4,066
2022	4,066	4,066
2023	4,066	4,066
2024	4,066	4,066
2025	4,066	4,066

Legend: All Graduates (light blue), Active Citizen (dark blue)

Төгсөд багшаар ажилд орсон хугацаа

Bar chart showing the number of graduates by age group (in thousands).

Age Group	Number of Graduates (x1,000)
Багшаар ажилд ороогүй	19,371
Ажилд оржидрах төгссөн	1,598
1 жилийн дотор	10,676
2-4 жилийн дотор	3,707
5-10 жилийн дотор	1,504
11-хс далай жилийн дотор	383
15	3

Төгсөд багшлаж буй байдал

Donut chart showing the ratio of graduates to active citizens.

Category	Value
Багшаар ажиллаж буй	306,880
Багшаар ажиллаагүй	608,550
Ratio	33.5%

Хэрэв багш бэлтгэх их, дээд сургуулийг төгсөгчид 100 хувь багшаар ажиллана гэж үзвэл төгсөгчийн тоо тухайн жилд шаардлагатай багшийн эрэлтийг бүрэн хангах боломжтой, гэтэл төгсөгчдийн 33.5 орчим хувь нь л багшийн ажилд орж байгаа нь дутагдал үүсгэх шалтгаан болж байна.

Боловсролын салбарын 2024 оны дата аналитик системийн сүүлийн 10 жилийн тооцооллоор одоо зах зээлд 20 орчим мянган багш мэргэжилтэй боловч багшаар ажиллахгүй байгаа иргэд байна. Эдгээр иргэнийг багшийн ажилд татан оролцуулах нь багшийн дутагдлыг нөхөхөд чухал арга хэмжээ юм.

Үүнээс гадна багш нар, тэр дундаа эхний 6-8 жилдээ ажиллаж байгаа залуу багш нарын шилжилт хөдөлгөөн, ажлаас гаралт өндөр байна. Энэ түвшин хэвээр хадгалагдвал нь дунд болон урт хугацаандаа илүү олон багш дутагдах эрсдэлтэй байна.

Багш мэргэжил эзэмшсэн ч багшаар ажиллахгүй байх, эсвэл багшаар ажилд ороод эхний 6-8 жилдээ ажлаасаа гардаг асуудлууд нь ихэвчлэн багшийн цалин хөлсний хэмжээ, нийгмийн баталгаа бүрэн хангагддаггүй, сургуулийн удирдлага, менежмент сул байдал, эцэг, эх, асран хамгаалагчийн зүгээс ирдэг дарамт, хэт олон хүүхдээс үүдэлтэй багшийн ачаалалтай холбоотой байна.

Дээрх нөхцөл байдалд хариу арга хэмжээ авах чиглэлээр Засгийн газраас багшийн дутагдлыг нөхөх, чадавхыг сайжруулах “Багшийн гурван тулгуурт бодлого” цогц арга хэмжээний хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна:

1.Боловсролын багц хуулийн шинэчлэлийн хүрээнд багшийн нийгмийн баталгааг өмнөх жилүүдээс сайжруулж багш мэргэжлээр тасралтгүй 15 жил ажилласан багшийн 740 хүүхдийн дээд боловсролын сургалтын төлбөрт 3.2 тэрбум төгрөг, багш мэргэжлээр суралцаж буй 4,862 оюутанд 15.6 тэрбум төгрөгийн сургалтын төлбөрийн хөнгөлөлт, дэмжлэг үзүүлээ. Ингэхдээ сургалтын төлбөрийн хөнгөлөлт, дэмжлэг авч суралцсан төгсөгчидтэй төгсөөд дор хаяж таван жил багшаар ажиллах гэрээ байгуулж байна.

2.Шинжлэх ухааны чиглэлээр их, дээд сургууль амжилттай төгссөн иргэнийг багшийн ажилд татан оролцуулж, илүү чадварлаг залуу үеийг багш болгох ажлыг эхлүүлээд байна.

3.Мөн их, дээд сургуулиа амжилттай төгссөн иргэдийг тодорхой шаардлага хангасан тохиолдолд багшлах эрхийн сургалтад хамруулж, багшийн ажилд гэрээгээр ажиллуулж байна. Энэ оны 3 дугаар сарын сүүлийн мэдээллээр багшлах эрхийн гэрчилгээ олгох сургалтыг 129 багш төгсгөж, 53 багш буюу төгсөгчдийн 41 хувь нь нийслэл болон орон нутгийн ерөнхий боловсролын сургуульд багшаар ажиллаж, Монгол Улсын Боловсролын их сургуульд 35 иргэн сургалтад хамрагдаж байна.

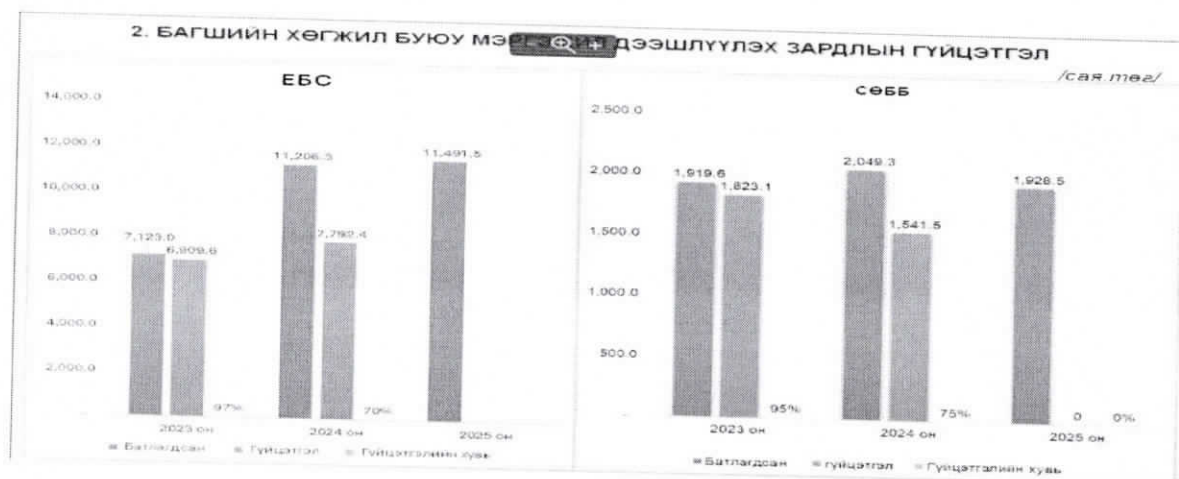
4.Сургалтын цагийн норм 19 цагт хүрдэггүй зарим багш нарыг хөрвүүлж, ижил төстэй хичээл заалгах, багш бэлтгэх их, дээд сургуулийн 4 дүгээр ангийн оюутнуудыг дадлагажигч багшаар, мөн тэтгэвэрт гарсан ахмад 916 багшийг цөөн цагаар ажиллуулж байна.

5.Багшийн ажлын ачааллыг бууруулах чиглэлээр бага ангийн 44-ээс дээш хүүхэдтэй бүлэгт багшийн туслах ажиллуулах шийдвэр гаргаж, Улаанбаатар хотын

ерөнхий боловсролын сургуулийн 44-өөс дээш хүүхэдтэй бүлэгт ажиллах багшийн туслахыг Монгол Улсын Боловсролын их сургуулийг түшиглэн сургаж байна.

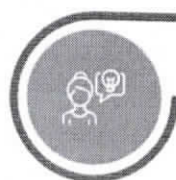
6. Алслагдсан бүс нутгийн сургуулийн багшийн дутагдлыг нөхөх чиглэлээр цахим сургалтыг зохион байгуулж, энэ хичээлийн жилд ахлах ангийн 36,491 хүүхэд алслагдсан байдлаас үл шалтгаалан цахимаар амжилттай суралцах боломжийг бий болгож байна.

7. Багш ажил дээрээ тасралтгүй сурч, хөгжих боломжийг дэмжиж, 2024 оны гүйцэтгэлээр цэцэрлэг, сургуулийн багшийн хөгжлийн сургалт, үйл ажиллагаанд зориулан 11.7 орчим тэрбум төгрөгийн санхүүжилт хийгдсэн бөгөөд 2025 онд 13.3 тэрбум төгрөгийн төсөв батлагдсан байна.

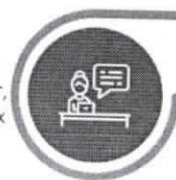
8. Багш нарын шилжилт хөдөлгөөн, ажлаас гаралтад сургуулийн удирдлага, зохион байгуулалт ихээхэн нөлөө үзүүлдэг. Иймээс сургууль, цэцэрлэгийн менежментийг сайжруулах арга хэмжээг 2023 оноос эхлэн хэрэгжүүлж байна.

9. Багшийн мэргэжлийн чадамжийг сайжруулах, тасралтгүй хөгжих боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор бүсүүдэд "Багшийн хөгжлийг дэмжих төв"-ийг багш бэлтгэх их, дээд сургуулийг түшиглэн байгуулж, үйл ажиллагааг эхлүүлээд байна.

БАГШИЙН ТУСЛАХ

- ✓ Сурагч бүрийн хувийн онцлог, сурлагын түвшинд тохирох ялгаатай дасгал үүсгэх
- ✓ Дасгалыг автоматаар хянах
- ✓ Сурагчдын суралцахуйд тулгамдаж буй асуудлуудад хариулт авах
- ✓ Багшийн мэдлэгийг дээшлүүлэх
- ✓ Сургалтын төлөвлөгөөг гаргах

ВИРТУАЛ БАГШ

- ✓ Хүүхэд бүрийн хувийн онцлогт тохирсон сургалтыг санал болгох
- ✓ Тэгш хамруулсан боловсрол олгох
- ✓ Хүүхэд бие даан суралцах боломжийг нэмэгдүүлж, сурагчдын суралцах идэвхийг өрнүүлэх
- ✓ Боловсролын чанарыг дээшлүүлэх
- ✓ Хүүхдэд тулгамдаж буй асуудлаар ярилцаж

10.Багшийн ажлын ачааллыг бууруулах, ээлжит хичээл төлөвлөх хугацааг багасгах зорилгоор багш бүрийг виртуал туслах багштай болгох ажлыг Гүүгл компанитай хамтран эхлүүлж, системийг хөгжүүлж байна.

11.Гарааны багшийн стандартыг батлуулж, багш бэлтгэх их, дээд сургуулийг хөтөлбөрийг нийцүүлэх, мөн ажлын байранд гарсан багшийн стандартыг боловсруулж мөрдөнө.

Цаашид багшийн дутагдлыг нөхөх, чадамжийг сайжруулах чиглэлээр багш мэргэжлээр төгссөн боловч багшийн ажил эрхлэхгүй байгаа иргэдийг цэцэрлэг, сургуульд багшаар ажиллуулах, залуу багш нар тогтвор суурьшилтай ажиллахад шаардлагатай дэмжлэг үзүүлэх, ажлын байран дээр тасралтгүй хөгжих боломжийг олгох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Багш ажлын байрандаа тогтвортой ажиллах нөхцлийг бүрдүүлэх чиглэлээр багшийн нийгмийн баталгааг тэдний ажил, амьдралын тодорхой мөчлөг бүр дэх эрэлт, хэрэгцээнд нийцүүлэн хангах, цэцэрлэг, сургуулийн удирдлага, зохион байгуулалтын чадавхыг сайжруулах, суралцагч төвтэй соёлыг бий болгох сургууль, цэцэрлэгийн менежментийг сайжруулна.

Мөн багш бэлтгэх тогтолцооны шинэчлэл хийж, багш бэлтгэх, багшийг хөгжүүлэх сургалт, үйл ажиллагааг багш бэлтгэх их, дээд сургуульд түшиглэн зохион байгуулж, шаардлагатай дэд бүтэц, лаборатори, тоног төхөөрөмж, хэрэглэгдэхүүний хөрөнгө оруулалтыг хийхээр төлөвлөөд байна. Ялангуяа байгалийн ухааны сургалтын чанарыг сайжруулах, хүүхдүүдэд шинжлэх ухаанч ур чадварыг хөгжүүлэхэд багш бэлтгэх их, дээд сургуулийг орчин үеийн лаборатори, тоног төхөөрөмжөөр хангах хөрөнгө оруулалтыг хийх шаардлагатай байна.

Багшийн дутагдал, чанарын асуудал манай улс төдийгүй, дэлхийн орнуудын ч хувьд ч мөн адил тулгамдсан асуудал болж байна. ЮНЕСКО-ийн 2024 онд гаргасан “Багшийн дутагдал ба багш мэргэжлийн хувьсан өөрчлөлт” тайланд 2030 он гэхэд дэлхийн улсуудад 44 сая багш нэмж хэрэгтэй болно гэж дүгнэсэн байна.

2.2 Сургалтын хөтөлбөр: Боловсролын чанарыг хэмждэг чухал хэмжүүр нь иргэдийн эзэмшсэн ур чадвар байдаг. Хүн амын шинийг санаачлах, бүтээх ур чадварыг хөгжүүлснээр шинжлэх ухааны ололт, технологи, инновацийн хөгжилд ахиц гардаг. Үйлдвэрлэл, бүтээн байгуулалтад шинэ технологи, инноваци нэвтрэхийн хэрээр бүтээмж нэмэгдэж, бизнесийн үр ашиг өснө. Цахиурын хөндийн орлогын их өсөлт тухайн бүсийн ерөнхий боловсролын, их, дээд сургуулиудын СТЭМ (шинжлэх ухаан, инженерчлэл, технологи, математик) боловсролд хийсэн хөрөнгө оруулалттай шууд хамааралтай байсан жишээ байдаг.

2024 оноос эхлэн сургуулийн өмнөх, ерөнхий боловсролын хөтөлбөрийг хүүхэд, залуучуудын инновацийн ур чадвар, англи хэлний чадамжийг хөгжүүлэх, Монголын уламжлал, түүх, соёлын үнэт зүйл, төлөвшилтэй иргэнийг хөгжүүлэх чиглэлээр шинэчилж байна.

Сургалтын хөтөлбөрөөр сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын зорилгод нийцсэн мэдлэг, чадвар, хандлага, төлөвшлийн цогц чадамжийг Монгол суралцагчид эзэмшүүлэх бөгөөд чадамж нь дараах суурь болон ерөнхий чадамжаас бүрдэнэ.

Суурь чадамж	Эх хэл, бичиг үсэг Математик Шинжлэх ухаан (байгалийн ба нийгмийн) Компьютерын ухаан ба цахим технологи Англи хэл болон бусад гадаад хэл Биеийн болон сэтгэл зүйн эрүүл мэнд, сайн сайхан байдал
Ерөнхий чадамж	Бүтээлчээр, шүүн тунгаах сэтгэлгээ Суралцах арга барил Харилцаа, хамтын ажиллагаа Нийгэм, сэтгэл хөдлөлийн хөгжил Тогтвортой хөгжил Үндэсний болон дэлхийн өв соёл

Боловсролын багц хуулийн шинэчлэлээр Англи хэлийг ерөнхий боловсролд судлах үндсэн гадаад хэл байхаар заасантай холбогдуулан 3 дугаар ангиас эхлэн заах зохицуулалтыг үзэл баримтлалд тусгаж баталсан. Үүний дагуу энэ хичээлийн жилд хот, хөдөөгийн ерөнхий боловсролын 105 сургуулийн 3-4 дүгээр ангид Пийрсон англи хэлний хөтөлбөрийг туршилтаар хэрэгжүүлж байна. 2025 оны 09 дүгээр сараас ерөнхий боловсролын сургуулийн 3 дугаар ангиас эхлэн Англи хэлийг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлнэ. Мөн кодчлол, компьютерийн ухааны хичээлийг хөтөлбөрийн шинэчлэлтэй уялдуулан бага ангиас эхлэн заахаар төлөвлөж байна.

Засгийн газрын баталсан хөтөлбөрийн үзэл баримтлалын хүрээнд сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын хөтөлбөрийг 2024 оноос эхлэн шинэчилж эхэлсэн ба 2028 он хүртэл үргэлжлэх юм.

Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлийн нэг онцлог нь хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжлөөс гадна нийгэм-сэтгэл хөдлөлийн ур чадвар, үндэсний өв, соёлын талаарх ойлголт, мэдлэгийг хөгжүүлэх үйл ажиллагааг төлөвлөж байна. Тухайлбал, сургуулийн өмнөх боловсролоор бага насны хүүхдийн тоо тоолол, хэл яриа, нийгэм сэтгэл хөдлөл, эрүүл мэнд хөдөлгөөний ур чадварыг хөгжүүлж, хөгжим, урлагийн анхан шатны мэдлэг, ур чадварыг эзэмшүүлнэ.

Сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлтэй зэрэгцүүлэн сурах бичиг, сургалтын хэрэглэгдэхүүнийг мөн шинэчлэн хэрэгжүүлнэ. Хүүхдийн гэрийн даалгаврын ачааллыг бууруулах зорилгоор дасгал ажлын дэвтрийг албан ёсоор хэрэглэж эхэлнэ. Шинэчилсэн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хэрэглэгдэхүүн, лаборатори, тоног төхөөрөмж шаардагдах бөгөөд үүнд шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэрийг олон талт байдлаар шийдэх боломжийг судалж байна.

Шинэчилсэн хөтөлбөрийг 2025 оны 9 дүгээр сараас эхлэн сургуулийн өмнөх боловсролд үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлж эхлэх бөгөөд үр дүнд нь бага насны хүүхдийн хөгжлийн индексийн түвшинг 2028 он гэхэд 90 хувьд (2024 онд 86.4 хувь) хүргэж ахиулна.

2.3.Цахим боловсрол: Боловсролын чанарын ялгааг арилгахад технологийн дэвшлийг ашиглах нь багшлах хүний нөөцөд дэмжлэг болж, мөн эдийн засгийн үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чухал түлхэц болж байна. Боловсролын салбарт технологийн дэвшлийг нэвтрүүлж, цахим шилжилтийг эхлүүлсэн. Цахим шилжилтийн хүрээнд боловсролын бодлого төлөвлөлтийн их өгөгдөлд суурилсан дата аналитик систем, хиймэл оюун ухаанд суурилсан багшийн туслах, цахим сургууль, сургуулийн менежментийн, сургалтын платформууд, контентын сан, цахим сурах бичиг, үнэлгээг цахимжуулах, блокчэйн технологийг нэвтрүүлэх ажлууд явагдаж байна.

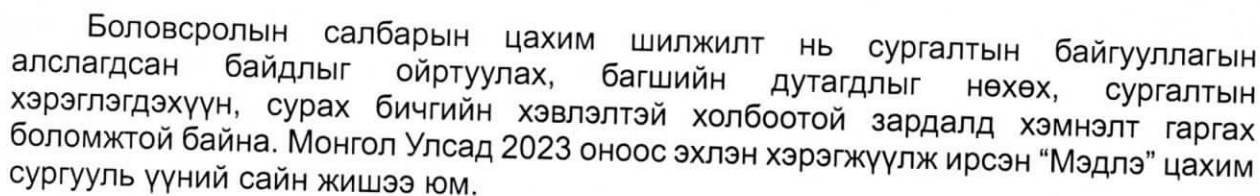
Боловсролын бодлого төлөвлөлтөд их өгөгдөлд суурилсан дата аналитикийг ашиглах ажлыг 2023 оноос эхлүүлэн өнөөдрийн байдлаар ерөнхий боловсролын салбарын үзүүлэлтийн 80 гаруй хувийг дата аналитикаар (<https://bi.esis.edu.mn/#/projects/47>) тооцоолох боломжтой боллоо.

НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн ГИГА (GIGA) санаачлагын тусламжтай сургуулиудын интернэт холболтын нөхцөл байдлыг бодит цагийн горимоор хянах боломжтой болсон. 2025 оны 05 дугаар сарын 11-ны байдлаар нийт сургуулиудын интернэтийн дундаж хурд 53.25Mbps байна.

← Бүдэг **ЕРӨНХИЙ БОЛОВСРОЛЫН СУРГУУЛИЙН МАТЕРИАЛЛАГ НӨӨЦ**

2022-2023

Ранг	Улсын хэмжээнд	Медиа цахим сургууль
10-р анги	39'649	10'417
11-р анги		
12-р анги		

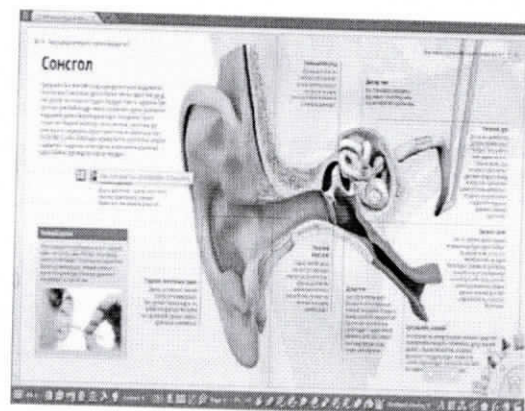
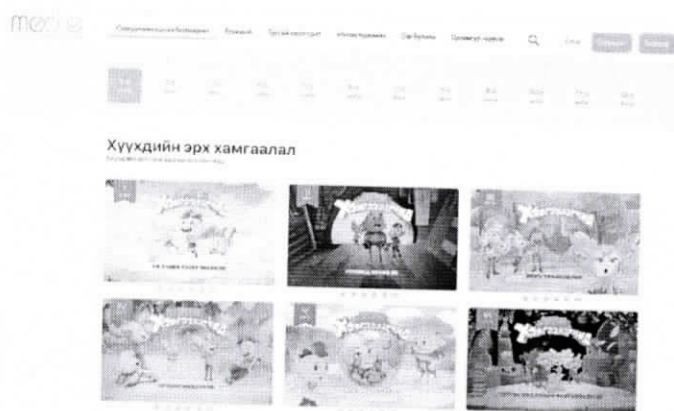
2023-2024

Ранг	Улсын хэмжээнд	Медиа цахим сургууль
10-р анги	39'649	8'935
11-р анги	38'500	6'388
12-р анги		

2024-2025

Ранг	Улсын хэмжээнд	Медиа цахим сургууль
10-р анги	58'209	17'591
11-р анги	43'986	9'941
12-р анги	38'500	8'959

Цахим сургуульд ахлах ангийн сонгон судлах хичээлийн бүлэг дүүргэлт хүрдэггүй, багшийн хүрэлцээгүй байдлаас шалтгаалан хөдөө, орон нутгийн суралцагчдын дунд үүсдэг бэрхшээлийг арилгах, тэдэнд сонгон судлах хичээлээ судлах тэгш боломж олгох, хилийн чанадад байгаа монгол хүүхдэд монгол хэл, монголын түүх, соёл, үндэсний өв уламжлал, зан заншлаас суралцах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд хэл заслын сургалтад бага наснаас хамрагдах боломжийг олгож байна.

Ерөнхий боловсролын байгалийн ухааны сургалтад цахим сургалтын платформ, "Мэдлэ" контентын сан, цахим сурах бичиг, хөдөлгөөнт үзүүлэн, онлайн гэрийн даалгавар, олон мянган сонирхолтой интерактив агуулга (3D үзэгдэл, сургалтын хэрэгсэл, видео, дасгалууд) бүхий үр дүнтэй ангид хэрэглэх үзүүлэнгийн, мөн суралцагчид гэртээ сурах, давтахдаа ашиглаж болох программ хангамжийг <https://www.mozaweb.com/mn/> ашиглаж эхлээд байна.

Ерөнхий боловсролын бага ангийн 33 сурах бичгийн агуулга, дасгал, даалгаврыг интерактив болгож, 13.5 мянга орчим дасгал, даалгаврын сантай бүрдүүлсэн. Цахим шилжилттэй холбоотой тулгамдаж буй нэг асуудал нь хүүхдийн цахим орчин дахь аюулгүй байдал, хэрэглээ байгаа бөгөөд үүнтэй холбогдуулан Засгийн газраас "Нийгмийн сүлжээ /social media/-нд хүүхдийн оролцоог зохицуулах тухай хууль"-ийн төслийг боловсруулж, Улсын Их Хуралд өргөн барихаар ажиллаж байна.

Цаашид өндөр хурдны интернэт холболтыг бүх анги танхимд хүргэх, эх хэл дээр (Монгол, казах, тува, дохионы хэл) цахим контентыг нэмж хөгжүүлэх, цахим сургууль, цахим сургалтын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх хүрээнд гадаад дахь Монгол хүүхдүүд цахимаар ерөнхий боловсрол эзэмших, эх хэл, соёлын цахим сургалт, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд цахимаар суралцах, боловсрол нөхөн эзэмшүүлэх цахим сургалт гэх мэт арга хэмжээг төлөвлөөд байна.

Боловсролыг дэмжих жилийн хүрээнд хүүхэд бүр орон зай, цаг хугацаанаас үл хамааран сурах, тэд хамгийн сайн хичээлд суух, хамгийн сайн багшаар заалгах боломжийг нэмэгдүүлэхийн тулд багш бүрийг, хүүхэд бүрийг өндөр хурдны интернэт бүхий орчин, ухаалаг хэрэгсэл ашиглан сурах боломжоор хангах, эх хэл дээрх цахим контентыг нэмэгдүүлэх, хиймэл оюун ухаанд суурилсан дата аналитик системийг бүх түвшинд хөгжүүлэх зайлшгүй шаардлагатай байна.

Ингэснээр боловсролын үр нөлөө нэмэгдэж, хот, хөдөөгийн боловсролын чанарыг ялгааг бууруулах, хүүхэд бүр өөрийн онцлогтоо тохируулан сурах боломж бүрдэх бөгөөд дунд, урт хугацаандаа боловсролын индексийн түвшинг ахиулах юм.

2.4.Боловсролын үнэлгээ: Боловсролд зарцуулсан хөрөнгө оруулалт, санхүүжилтийн үр дүн болон сургалт, үйл ажиллагааны гүйцэтгэл, чанарыг үнэлэх үнэлгээ нь Боловсролын багц хуулийн нэг шинэчлэл юм. Шинэчилсэн хуулиар боловсролын чанарыг олон улсын болон үндэсний түвшинд үнэлэхээр тусгасантай холбогдуулан 2022 онд Монгол Улс анх удаа олон улсын сурлагын амжилтын үнэлгээ ПИСА-д хамрагдсан. Энэ нь Монгол Улсын суурь боловсролын чанарыг дэлхийн 81 улстай харьцуулж дүгнэхэд чухал алхам болсон.

Харин үндэсний түвшинд сургуулийн өмнөх, ерөнхий боловсрол, мэргэжлийн болон техникийн боловсролын чанарыг 2023 онд үнэлж, үр дүнг олон нийтэд танилцуулсан.

Ранж	Сургуулийн байгууллагын нэр	Нийт дүн	Дүн шинжилгээ	Дүн шинжилгээ	Дүн шинжилгээ	Дүн шинжилгээ
1	МОНГОЛ /Mongol улсын Их Сургууль	83.5%	94%	91%	41%	73%
2	АНДГАЙС /Анхдагчийн амжилтын үнэлгээ, байгууллагын нэр	75.4%	86%	65%	50%	83%
3	ЭДИЙС /Эдийн засгийн амжилтын үнэлгээ, байгууллагын нэр	71.8%	82%	66%	30%	81%
4	МОНГОЛ /Mongol улсын Амжилтын үнэлгээ, байгууллагын нэр	65.6%	82%	41%	37%	83%
5	АНДГАЙС /Анхдагчийн амжилтын үнэлгээ, байгууллагын нэр	60.2%	72%	40%	30%	82%
6	МОНГОЛ /Mongol улсын Амжилтын үнэлгээ, байгууллагын нэр	56.1%	59%	48%	40%	70%
7	МОНГОЛ /Mongol улсын Амжилтын үнэлгээ, байгууллагын нэр	52.3%	84%	10%	30%	64%

Дээд боловсролын сургалтын байгууллагын үндэсний эрэмбэ, чансааг 2023-2024 онд олон улсын *Times Higher Education* байгууллагатай хамтран үнэлж, үр дүнг олон нийтэд нээлттэй зарласан нь их, дээд сургуулийн ангилал, чанарт чухал дүгнэлт байлаа. Үнэлгээг цаашид тогтвортой, ямар нэг субъектив нөлөөлөлгүй хийхэд дээд боловсролын өгөгдөл, мэдээллийн системийг хөгжүүлэх, дата мэдээллийн үнэн зөв байдлыг хангах, цахимжуулах шаардлагатай байна.

Мөн Олон улсын дээд боловсролын 2025 оны *Times Higher Education* дэлхийн их сургуулиудын чансаанд нийт 2092 их сургууль багтсан байна. Эдгээр нь дэлхийн 115 улс, бүс нутгийг хамарсан бөгөөд нийт 2860 их сургууль мэдээлэл ирүүлснээс шалгуурыг хангаж, чансаанд багтсан тоо юм.

Монгол Улсын Их Сургууль 1501 дүгээр байрт жагссан нь дэлхийн хэмжээнд судалгааны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг 2092 их сургуулийн дунд багтсан чухал амжилт юм.

2022 оноос эхлэн гүйцэтгэлд суурилсан санхүүжилтийн шинэчлэлээр цэцэрлэг, сургуулийн багшийн болон байгууллагын гүйцэтгэлийн үнэлгээг хэрэгжүүлж байна. Гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүнд үндэслэн багшийн мэргэжлийн хөгжилд дэмжлэг үзүүлэх, сургалтын байгууллагын менежментийг сайжруулах үйл ажиллагааг үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлсэн.

Гүйцэтгэлийн үнэлгээнд 1-4 дүгээр түвшинд эрэмбэлэгдсэн багш нарт үндсэн цалингийн 15-40 хувийн нэмэгдлийг сар бүр тооцож, улирал бүр олгож байна. Багшийн болон байгууллагын 2022-2024 онд хийгдсэн гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүнд тогтмол ахиц гарч байна. Тухайлбал, 2023 онд сургуулийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний улсын дундаж 74.5 хувь байсан бол 2024 онд 78.6 хувь болж өссөн байна. Цэцэрлэг, сургуулийн багшийн гүйцэтгэлийн үнэлгээний үр дүнд үндэслэн 2022-2024 онд нийт 52.9 мянган багшид 111.0 тэрбум төгрөгийн урамшуулал олгоод байна.

№	Цэцэрлэгийн багшийн үнэлгээ	Багшийн тоо	Урамшуулалд зарцуулсан мөнгөн дүн	№	ЕБС-ийн багшийн үнэлгээ	Багшийн тоо	Урамшуулалд зарцуулсан мөнгөн дүн
1	2022 он	2906	3,238,814.0	1	2022 он	12296	14,543,753.7
2	2023 он	3279	5,663,394.4	2	2023 он	14623	24,382,121.4
3	2024 он	3560	11,694,986.0	3	2024 он	16242	51,745,886.5
НИЙТ		9745	20,597,295.2	НИЙТ		43161	90,671,761.6

2025 оны 2-3 дугаар сард анх удаа мэргэжлийн боловсролын сургууль болон политехник коллежийн сургалт, үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийг үнэллээ. Цаашид гүйцэтгэлийн үнэлгээний зохион байгуулалт, даалгавар боловсруулалтад гарч буй асуудлыг шийдвэрлэх, хүнээс хамаарсан нөлөөллийг багасгах зорилгоор үнэлгээг бүхэлд нь цахимжуулж эхлээд байна. Үүнтэй холбогдуулан сургууль, цэцэрлэгийг цахим хэрэглэгдэхүүнээр хангах, интернэтийн хурдыг нэмэгдүүлэх, серверийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна.

Түүнчлэн 2024 оноос эхлэн хэрэгжүүлж буй сургалтын хөтөлбөрийн шинэчлэлээр хөтөлбөрт хүүхдийн нийгэм-сэтгэл хөдлөлийн ур чадварыг хөгжүүлэх агуулгыг тусгаж байгаатай уялдуулан зөөлөн ур чадварын үнэлгээг нэвтрүүлнэ.

3.ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ШИЛЖИЛТИЙН ТАЛААР:

“Шинэ сэргэлтийн бодлого”, Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хүрээнд салбар болон бүс, орон нутгийн хэмжээнд нэгдүгээрт, цахимжуулалт, хиймэл оюун ухаан, технологийн шилжилт, хоёрдугаарт, ногоон шилжилт, гуравдугаарт, хүний нөөцийн шилжилт хийх чиглэлээр стратеги, төлөвлөгөө боловсруулан ажиллаж байна.

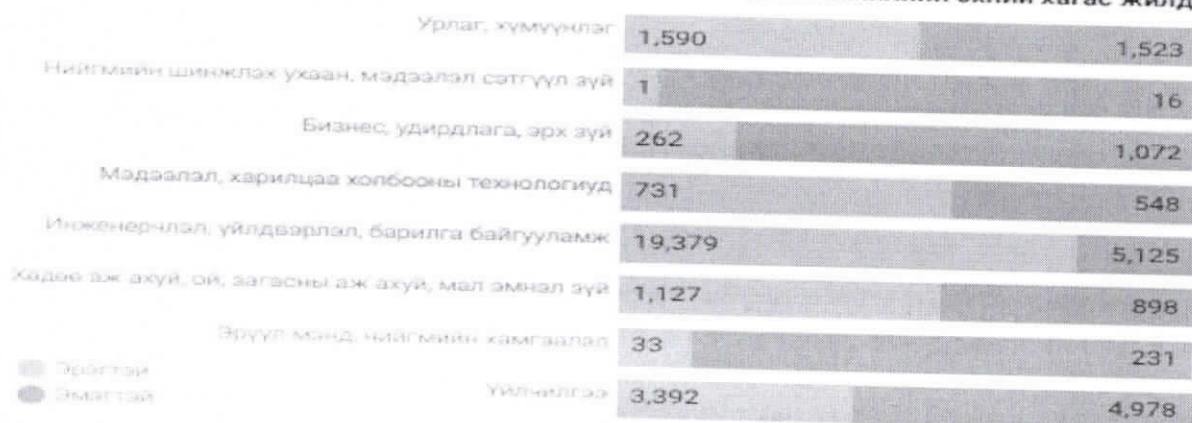
Хүний нөөцийн шилжилт нь иргэдийн хөдөлмөрийн бүтээмж, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх замаар эдийн засгийн өсөлт гаргах зорилготой юм. Хөдөлмөрийн бүтээмжийг хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, нийлүүлэлтийн зөрүүг багасгах, иргэдийн ур чадварыг тасралтгүй хөгжүүлэх замаар нэмэгдүүлнэ.

Статистик мэдээллээр (2024 он) барилга, хөдөө аж ахуй, боловсруулах үйлдвэрлэл, эрүүл мэндийн салбарын ажиллах хүчний эрэлт хамгийн өндөр байсан

байна. Нийлүүлэлт талаас нь үзвэл, 2024-2025 оны хичээлийн жилд мэргэжлийн боловсролын сургууль, политехник коллежийн 40,906 суралцагчдын 59.9% нь инженерчлэл, үйлдвэрлэл, барилга байгууламж, 20.5% нь үйлчилгээний мэргэжлээр суралцаж байна.

Мэргэжлийн боловсролын сургууль, политехник коллежийг 2023 онд төгссөн төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт нь нэг жилийн дараа буюу 2024 оны 12 дугаар сарын байдлаар нийт төгсөгчдийн 62.3 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж, 16.8 хувь нь дараагийн боловсролын түвшинд элсэн суралцсан байна. 2023 оны төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт өмнөх хичээлийн жилийн хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдөөс 3.0 хувиар өссөн байна.

Зураг 5.8 Мэргэжлийн болон техникийн боловсролын сургалтын байгууллагын суралцагчид, хөтөлбөрөөр, хүйсээр, 2024-2025 оны хичээлийн жилийн эхний хагас жилд

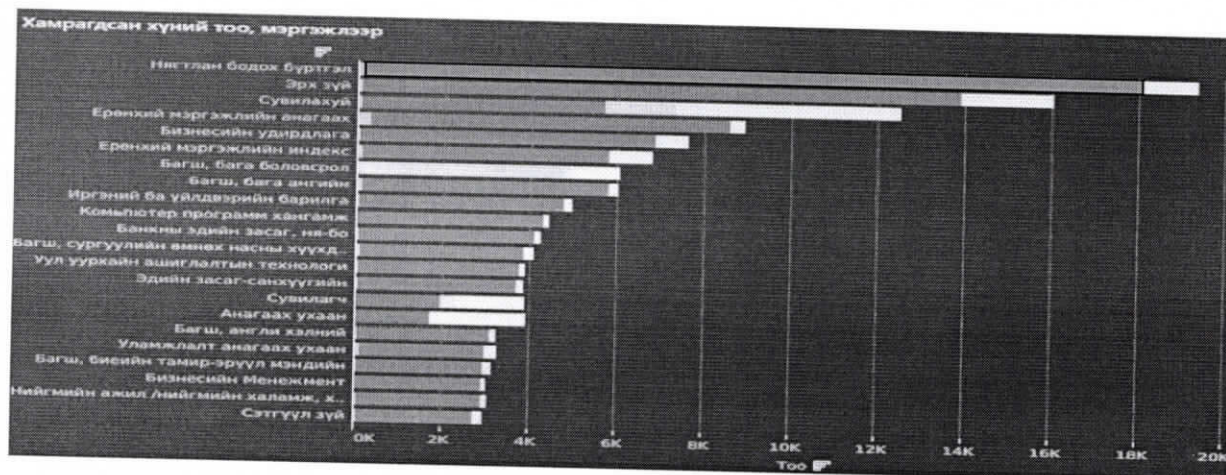
Харин их, дээд сургуулийн 150,282 суралцагчдын 26.3 хувь нь бизнес, удирдахуй, хууль, эрх зүйн, 17.8 хувь нь эрүүл мэнд, нийгмийн халамж, 13 хувь нь инженер, үйлдвэрлэл, барилгын мэргэжлээр суралцаж байна.

Зээлийн сангийн тэтгэлэг, буцалтгүй тусламжид хамрагдсан суралцагчдын ихэнх нь санхүү, хууль, эрх зүй, эрүүл мэнд, бизнесийн удирдлагын мэргэжлээр суралцаж байна.

Хүснэгт 6.4 Нийт суралцагчид, боловсролын түвшин, мэргэжлийн ерөнхий чиглэлээр, 2024-2025

Мэргэжлийн ерөнхий чиглэл	Нийт суралцагчид	Дундговь боловсрол	Боловсрол	Мастрын боловсрол	Докторын боловсрол
Нийт суралцагчид	150,282	2,620	117,344	24,830	5,488
Боловсрол	19,933	-	13,897	4,039	1,097
Урлаг, хүмүүнлэг	11,667	-	9,543	1,077	1,047
Нийгмийн шинжлэх ухаан, мэдээлэл, сэтгүүл зүй	10,485	-	8,643	1,384	458
Бизнес, удирдахуй, хууль, эрх зүй	39,561	-	28,110	10,141	1,310
Байгалийн шинжлэх ухаан, математик, статистик	3,775	-	2,727	724	324
Мэдээлэл, харилцааны технологи	7,783	26	7,334	384	39
Инженер, үйлдвэрлэл, барилга угсралт	19,490	182	17,800	1,339	160
Хөдөө аж ахуй, ой, загасны аж ахуй, мал эмнэлэг	2,127	-	1,281	662	184
Эрүүл мэнд, нийгмийн халамж	26,775	2,412	20,642	3,362	359
Үйлчилгээ	7,978	-	6,659	818	501
Ерөнхий суурь хөтөлбөр	708	-	708	-	-

Цаашид 2030 он хүртэл хөдөлмөрийн зах зээлд 69.9 мянган мэргэжилтэн шаардлагатай болох тооцоолол байгаа бөгөөд ихэвчлэн ус хангамж, хөдөө аж ахуй, боловсруулах үйлдвэрийн салбарт илүү эрэлттэй байхаар байна. Үүний дагуу эрэлттэй мэргэжлийн хөтөлбөрт суралцагчийн тоог нэмэгдүүлэх арга хэмжээг авч ажиллана.

Түүнчлэн Засгийн газрын 2024-2028 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан МЕГА төслийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэргэжилтэн бэлтгэх чиглэлээр 165 хөтөлбөрийг 23 их, дээд сургууль хэрэгжүүлж байна. 2024-2025 оны хичээлийн жилд МЕГА төслүүд дээр ажиллах боломжтой 5.3 мянган суралцагч 44 хөтөлбөрөөр суралцаж байна.

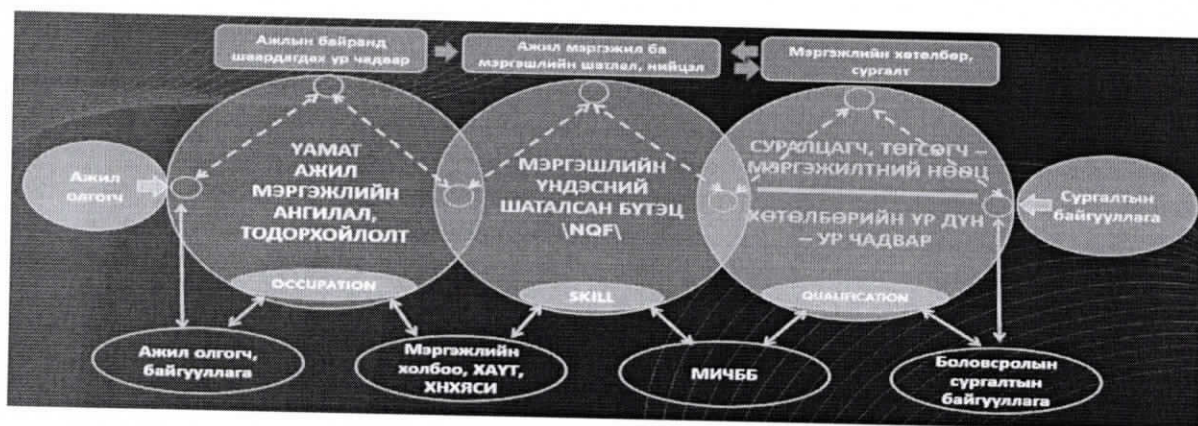
14 МЕГА ТӨСӨЛ ДЭЭР АЖИЛЛАХ БОЛОМЖТОЙ ХӨТӨЛБӨРӨӨР СУРАЛЦАГЧИД, СҮҮЛИЙН 5 ЖИЛД

Боловсролын түр, Хөтөлбөрийн нэр	Нийт	Хичээлийн жил				
		2020-2021	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025
Бакалавр	Нийт	18,259	2,425	3,786	4,141	4,910
Ашигт малтмалын баяжуулалтын технологи	1,256	289	3,086	3,459	4,182	4,755
Ашигт малтмалын эрэл хайгуул	48	289	281	205	228	256
Биотехнологи	982	165	1	6	16	26
Бискини	355	63	154	162	242	256
Газрын тос боловсруулах үйлдвэрийн инженер	73	63	65	60	85	82
Газрын тосны боловсруулалтын технологи	10			17	21	35
Дулаан хангамжийн инженерчлэл	106	172	157	144	125	106
Дулааны процессын автоматжуулалт	19					19
Дулааны цахилгаан станцийн инженерчлэл	121			28	35	58
Металлурги, металлын технологи	347			126	163	256
Робот ба хиймэл оюун ухаан	374	15	21	26	52	110
Сүргэлдэх эрчим хүч	2,220	478	44	68	87	75
Төмөр замын цахилгаан холбоо, телемехан.	403	104	441	401	415	485
Төмөр замын автоматик ба телемеханик х...	134		108	101	68	26
					57	77

Цаашид мэргэжилтэй ажилтанг богино хугацаанд бэлтгэх зорилгоор мэргэжлийн боловсролын сургууль, политехник коллежид ажлын байр болон анги танхимын хосмог сургалтыг хэрэгжүүлнэ. 2024-2025 оны хичээлийн жилд таван политехник коллежид уул уурхай, эрчим хүч, барилгын үйлдвэрлэлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгжүүдтэй хамтран 149 иргэнийг хосмог сургалтаар бэлтгэж байна. Ирэх хичээлийн жилээс эрэлттэй байгаа мэргэжлээр илүү олон иргэнийг сургана.

Мэргэжилтэн бэлтгэх тогтолцоонд тулгамдаж буй нэг асуудал нь ур чадварын зөрүүтэй байдал. Ур чадварын зөрүүг арилгахад нэг талаас ажил олгогч, нөгөө талаас боловсролын сургалтын байгууллагын хамтын ажиллагаа чухал.

Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам, Боловсролын яам хамтран мэргэжил бүр дээр шаардагдах ур чадвар болон сургалтын байгууллагад эзэмшүүлэх ур чадварын нийцлийг хангах салбар дундын цахим системийг хөгжүүлэх ажлыг эхлүүлээд байна.

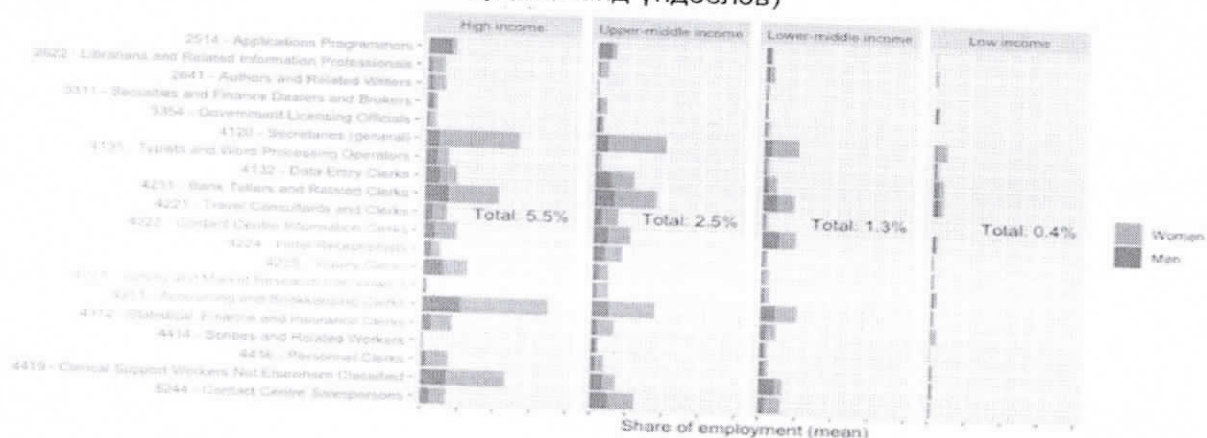

Монгол Улсын их, дээд сургуулиуд судалгаанд суурилсан сургалт хязгаарлагдмал, судалгаа, хөгжүүлэлтийн хүний болон материаллаг нөөц сул, судалгаа, хөгжүүлэлтийн санхүүжилтийн тогтолцоо бүрдээгүй, төгсөлтийн дараах сургалтад олгох санхүүгийн дэмжлэг хангалтгүй гэх мэт бэрхшээлтэй тулгардаг. Үүнээс улбаалан их, дээд сургууль болон судалгааны хүрээлэн, үйлдвэрлэл, бизнесийн хамтын ажиллагаа, түншлэл сул, технологи дамжуулалт, инноваци нэвтрэлт хангалттай түвшинд хийгддэггүй. Энэ нь тэдний эдийн засаг дахь оролцоог сулруулж байна.

Их, дээд сургуулийн судалгааны чадавхыг бэхжүүлж, судалгааны их сургуулийг хөгжүүлэх нь урт хугацааны хөгжлийн бодлого "Алсын хараа-2050"-ийн тэргүүлэх зорилтуудын нэг юм. Судалгааны их сургуулийг байгуулж, хөгжүүлэх чиглэлээр олон улсын донор байгууллагатай хамтран ажиллаж, суурь судалгаануудыг хийж, сургууль байгуулах тухай эрх зүйн зохицуулалтыг Дээд боловсролын тухай хуульд тусгаж батлуулсан. Үүний дагуу судалгааны их сургуулийг байгуулж, үе шаттай хөгжүүлэхэд эхний ээлжинд 30.0 сая ам.долларын хөрөнгө оруулалт шаардлагатай ба эх үүсвэрийг Азийн хөгжлийн банктай зөвшилцөж байна.

Ур чадварын зөрүүгээс гадна хиймэл оюун, технологи, инновацийн нэвтрэлт хөдөлмөрийн зах зээл дэх ажлын байранд хувьсал, өөрчлөлтийг бий болгож байна. Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын хийсэн дүн шинжилгээгээр ирээдүйд гараар гүйцэтгэдэг ажил технологийн нөлөөгөөр байхгүй болох эсвэл хиймэл оюун ухаан орлохоор байна. Нөгөө талаас ногоон шилжилтийн нөлөөгөөр ногоон ур чадварын эрэлт өсөх болно. Хиймэл оюун ухаан, технологи, ногоон шилжилт бүхий ажлын байрууд шинээр үүсэх хандлагатай байгаа тул мэргэжилтэн бэлтгэх, давтан сургах сургалтын хөтөлбөрт энэ чиглэлийн агуулга, үр дүнг тусгах, иргэдэд шинэ ур чадвар эзэмших, тасралтгүй суралцах боломжийг бий болгох нь салбар дундын, тэргүүлэх зорилт байна.

YAMAT дахь ажлын байрны технологийн нөлөөгөөр өөрчлөгдөх хувь (59 улсын судалгаанд үндэслэв)

Боловсролын тэгш хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, чанар, үр дүнг сайжруулах, хүний нөөцийн шилжилтийг хэрэгжүүлэх "Боловсролыг дэмжих жил"-ийн хүрээнд Засгийн газрын хэрэгжүүлэх, бодлогын арга хэмжээнд шаардагдах хөрөнгө оруулалт, төсвийн эх үүсвэрийг бий болгоход бүх талын дэмжлэг, хамтын ажиллагаа чухал юм.

Цаашид дээрх арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын хүрээ, эх үүсвэрийг тодорхойлж, санхүүжилтийн эх үүсвэрийг олон улсын хөгжлийн донор байгууллага болон үндэсний томоохон аж ахуйн нэгж, бизнесийн байгууллагатай хамтран шийдэхээр ажиллаж байна.